

การอาราธนาศีล การถวายทาน

หลวงปู่สมชาย จิตวิริโย

เวลานี้ก็ยังมี การเถียงกันอยู่เสมอว่า ทำไมอาราธนาศีลถึงเป็นอย่างนั้น ทำไมคำถวายทานถึงเป็นอย่างนี้ อะไรเหล่านี้เป็นต้น ก็มักจะแย้งกันไปมักจะแย้งกันมา ใครก็ว่าใครถูก แต่แท้ที่จริงแล้วถ้าพวกเราได้ฟังในหลัก**บุญกิริยาวัตถุ ๑๐** (ดูหมายเหตุข้างล่าง) อย่างก็จะเข้าใจว่า อย่างที่พวกเราถวายทานอยู่นี้โดยไม่ได้กล่าวว่า **สังฆัสสะ โยโณชยามะ สาธุ โน ภันเต** นั้นจะเป็นสงฆ์ได้หรือไม่ อันนี้จะกระจ่างแจ้งอยู่ในบุญกิริยาวัตถุเลย ว่า การทำบุญจะสังฆทาน ไม่สังฆทานไม่เกี่ยว วาจาที่กล่าวขึ้นมายังไม่เกี่ยว นอกจากส่วนวินัยเท่านั้น ไม่มีเลือกที่รัก ไม่มีมักที่ชัง เอาของมาตั้งไว้เป็นกลางๆ แล้วแต่ของเหล่านั้นจะหมุนเวียนไปยังไงก็แล้วแต่ เจ้าของมีความพอใจเต็มใจ อันนี้เรียกว่าสังฆทานโดยแท้

ถ้าอันใดยังเลือกที่รักมักที่ชัง อันนี้ถวายองค์ถวายองค์นั้น อันนั้นถวายองค์นั้น ฆราวาสไปจัดสำหรับแล้ว แบ่งออกมาเป็น

ส่วนๆตอนๆ ผู้ใหญ่ได้ใหญ่ ผู้น้อยได้น้อย สามเณรตัวกลิ้งตัวติด
ก็เอาน้ำให้บ้าง อะไรเหล่านี้เป็นต้น อันนี้เราแบ่งส่วนเสียแล้ว
เลือกที่รัก มักที่ชังซะแล้ว ไม่เป็นสังฆัสสละ

คำว่า**สังฆัสสละ**แปลว่ารวม ไม่ได้แบ่ง แต่เราแบ่งแล้วจะ
เป็นสังฆัสสละได้อย่างไร สังฆัสสละคำว่าสงฆ์แปลว่ารวม หรือ
หมวดหมู่ เอ๊ะ...เราไม่ได้รวม เราแยกซะแล้ว จะเป็นไปได้ยังไง
ถึงแม้ว่าจะกล่าววาจาชักเท่าไรก็ตาม อานิสงส์แห่งสังฆทาน
นั้นไม่ปรากฏ ไม่มี เป็นอันว่าธรรมดาๆ แต่ในเมื่อเราไม่เลือกที่
รัก มักที่ชัง ของก็รวมๆใส่กะละมัง ใส่หม้อกันมา พระภิกษุ
สามเณรองค์ใดจะตักเอา เป็นเรื่องของท่าน เราไม่ได้แบ่งจิต เรา
ไม่ได้แบ่งใจ อย่างนี้จะกล่าวไม่กล่าวก็ช่างเถอะ อานิสงส์ย่อมน
สมบูรณ์ เพราะของเหล่านั้นเป็นรวม คือสังฆทานอยู่แล้ว

แต่สำหรับสังฆทานที่เปล่งขึ้นมาด้วยวาจา นั่น คืออุทิศให้
เป็นสงฆ์ แต่พระสงฆ์ทั้งหลายเหล่านั้นก็ลำบากใจเหมือนกัน คือ
จะต้อง**อุปโลกนกรรม** อุปโลกนกรรมของเรานั้นต้องประเคน
หมดซะก่อนถึงจะอุปโลกนได้ ก็ไม่รู้จะวางตรงไหน ทำยังไงกัน

ยุ่งไปหมด พอรับประเด็นเสร็จหมดเรียบร้อยก็อุปโลกน์ อุปโลกน์
ก็มาแจก อันนั้นก็ย่อมเป็นสิ่งสมทานด้วยวาจาอยู่ ส่วนวินัยนะ
เกี่ยวข้อแน่ แต่ส่วนอานิสงส์นั้นมันอยู่ที่ใจเรา ใจของเราแบ่ง
ม้าย แยกม้าย หรือของเรามาไว้เป็นกลางๆ สุดแล้วแต่พระคุณเจ้า
องค์ไหนจะเอา เป็นไปอย่างนั้นหรือไม่ เพราะฉะนั้นสิ่งสมทาน
หรือไม่สิ่งสมทานนั้นมันจะเกี่ยวด้วยวาจาชักแค่นั้น อันนี้พวกเรา
ก็มักจะเอากันเสมอ

และอีกอย่างหนึ่ง **การอาราธนาศีล** บางครูบาง
อาจารย์สอน สอนแล้วเป็นหลักตายตัวซะแล้ว ว่าถ้า **มะยัง ภัน
เต ติสระणे นะ สะหะปัญจะ สีลานิ ยาจามะ** อันนี้เป็นการ
แยกตัว เป็น**อชฌเมกสมาทาน** ถ้าขาดตัวใด ไปหมด

ส่วนอันหนึ่ง **มะยัง ภันเต วิสุัง วิสุัง รักขะนัตถายะ ติสระ
णे นะ สะหะ ปัญจะ สีลานิ ยาจามะ** อันนี้เป็น**ปัจเจก
สมาทาน** ขาดตัวไหน ไปเฉพาะตัวนั้น ตัวที่ไม่ขาดยังคงอยู่ อัน
นี้สอนกันเหลือเกิน ว่ากันเหลือเกิน สอนกันเหลือเกิน

แต่ถ้าเราดูในหลักบุญกิริยาวัตถุให้ละเอียดละออกันดีแล้ว จะเข้าใจกันชัดเจนว่า ไม่ใช่คำอาธานาว่า วิสูง วิสูง กับ มะยัง กันเต ติสระระณ สะหะ เลย ไม่ได้เกี่ยวกับคำนี้ เกี่ยวกับการ สมาทานต่างหาก ปัจเจกสมาทาน เราสมาทานคนเดียวก็ตาม หรือพระสงฆ์ท่านให้ก็ตาม เรียงข้อ อันนี้เรียกว่าปัจเจกสมาทาน ขาดตัวหนึ่ง ตัวหนึ่งอยู่ แต่ถ้าเราสมาทานแบบรวบรัดเช่นเราจะ รักษาศีล ๕ เรากล่าวคำรวบรัดว่า **อิมัง ปัญจัง สะมะนากะตัง สีลัง ยาจามิ** ข้าพเจ้าขอสมาทานศีล ๕ วันนี้นี้คือนี่ อันนี้เรียกว่า รวบรัด แล้วก็อัสเมก ว่ารวบทีเดียว ในเมื่อขาดตัวใดตัวหนึ่งก็ โดนหมด ไปหมดเกลี้ยงเลย ขาดตามกันหมด เหมือนน้ำบ่อ เดียวกัน ถ้าคันขาดก็ตามกันไปหมด ไม่ใช่ว่าส่วนนี้ไปส่วนนี้ยัง อยู่ คันขาดก็พากันวิ่งออกเลย อ้าวเลย อันนี้เป็นอย่างนั้น

ถ้าเราดูรายละเอียดแล้วจะเห็นได้ชัดเจน ระบุออกมา จะทำให้พวกเราผู้สมรวาสทั้งหลายเหล่านั้นเข้าใจกระจ่างแจ้งใน หน้าที่ของตัวเอง ไม่เคลือบแคลงสงสัยในการปฏิบัติอันนี้ ว่า อะไรอันนี้สงฆ์มาก อันนี้สงฆ์น้อย สรุปลแล้วทั้งหมดมันอยู่ที่ใจเรา

ทั้งนั้น อันนี้เราจะได้เข้าใจ ถึงแม้จะอ่านตามตำราก็น่าฟัง อ่านจบแล้ว ผู้อ่านไม่ใช่เอวังก็หนี อ่านจบแล้วต้องชี้แจงออกมาเป็นข้อๆตอนๆ อะไรสำคัญไม่สำคัญแค่ไหน ต้องแยกแยะออกมาให้ญาติโยมเข้าใจ ก็เป็นอันว่าดี

แล้วประโยชน์ของการเทศน์นั้น มีดีอยู่อย่างหนึ่งคือ ก่อนจะเทศน์ต้องไหว้พระก่อน ทำวัตรกันก่อน แล้วญาติโยมก็จะได้แบ่งกันออกเป็นหัวหน้า วันนี้คนนี้เป็นหัวหน้า วันนั้นคนนั้นเป็นหัวหน้า วันนั้นคนนั้นเป็นหัวหน้า จะได้มีความกล้าหาญชาญชัยว่าถูกต้อง ไม่เก้อเขิน พอไหว้พระเสร็จเรียบร้อยดีแล้ว เราก็เทศน์สู้กันฟัง ตามตำราก็ได้ ไม่จำเป็น เสร็จแล้วเรามาแยกแยะกันใหม่ ข้อไหนเป็นยังไง ข้อไหนเป็นยังไง เราก็พยายามเอาขึ้นมาวิัจัยกัน ให้มันเกิดความเข้าใจในเนื้อหาสาระ การกระทำของผู้เป็นสมรวาสนั้นจะไม่ต้องสงสัย และไม่ต้องเถียงกัน หรือเขาจะโจษจันขึ้นมา เราก็ไม่หวั่นไหวเพราะหลักฐานของเราถูกต้องแล้ว

เปรียบเหมือนสมัยก่อนเพิ่งมาอยู่ที่นี้ พวกเราคงจำไม่ลืม มี
นักธรรมเอกอยู่สองท่าน นักธรรมเอกท่านหนึ่งชื่อประเทือง
นักธรรมเอกท่านหนึ่งชื่ออ่อน สองท่าน มาโจษจันพวกเราอย่าง
แรง หาว่าไม่รู้ประสีประสา ไม่รักษาระเบียบธรรมเนียมวินัย ฝ่า
ฝืนพระวินัย คืออะไร คือพวกเราไหว้พระรวมกันนั่นเอง “เขาจะ
ไหว้ไม่ได้ ทางพระไหว้ ต้องเข้าไปไหว้ในโบสถ์ พวกโยมไหว้ก็
ไหว้ที่ศาลา ต่างคนต่างไหว้กันคนละทาง ไหว้ด้วยกันไม่ได้เป็น
อาบัติ”

อันนี้เราจะเห็นได้ทั่วไปเป็นอย่างนั้น อย่างญาติโยมไป
รักษาศีล ก็มีหัวหน้าพาไหว้พระต่างหาก ส่วนพระก็ลงไปไหว้
พระที่โบสถ์ แยกกันอยู่คนละทาง เพราะเข้าใจว่าไหว้พระ
รวมกันในระหว่างพระและฆราวาสนั้นย่อมเป็นอาบัติทุกคน อัน
นี้เป็นความเข้าใจที่มั่นแล้วก็รู้สึกว่ามันยิ่งกว่าอะไรมั่น ถ้าผู้ใดมี
การไหว้พระรวมกับฆราวาสนั้น พระท่านผู้นั้นจะต้องเป็นอาบัติ
ทุกกฏทุกคำ เคื่อก็โจษจันอย่างแรงเลยว่่าที่นี้ทำไม่ถูกต้อง ไม่
รู้จักวินัย เขาเรียนมา เขารู้ วินัยข้อนี้คืออะไร การสอนธรรมแก่

อนุปลัมบันหรือสมาวาสสามเณร ขึ้นพร้อมกันลงพร้อมกันไม่ได้
ถ้าว่าขึ้นพร้อมกันลงพร้อมกันเป็นอาบัติทุกกฏทุกคำ เค้าก็ยัน

ญาติโยมก็เกิดตกอกตกใจว่า เอ๊ะ นี่ เขาซักจะเริ่มดูถูกดู
หมิ่นครูบาอาจารย์เราซะแล้ว ว่าเป็นพระป่าพระดง ไม่เข้าใจ
ระเบียบธรรมวินัย ก็เลยบอกพวกเราสงสัยหะรอ บอกว่าสงสัย
เพราะเขาก็รู้นะ เรียนนักธรรมเอกมา เขาเข้าใจอย่างนี้ๆ ทั่วๆไป
ของเขาเนีย ไม่มีอย่างนี้ ต้องทำอย่างนี้ๆถึงจะถูก อันนี้มาว่า
รวมกันได้อย่างไร ก็บอกว่าเดี่ยวอาตมาเอาตำรามาให้ดู พอยก
ตำรามาให้ดู ลองอ่านดูซิ

ข้อหนึ่งภิกษุสอนธรรมแก่สมาวาส อย่างว่าพร้อมกัน ถ้าขึ้น
พร้อมกัน ลงพร้อมกันเป็นอาบัติ เอาซะแล้วที่นี้ นอกจากหาก
ท่องสาธยายได้ส่วนมากแล้ว ต่างฝ่ายต่างได้ส่วนมากแล้ว ย่อม
สาธยายเข้ากันได้ อันนี้พวกเราทุกคนก็ได้ดีอยู่แล้ว เรามา
สาธยายเข้ากัน มาสวดเข้ากัน มาว่าเข้ากัน เพื่อเป็นการนอบ
น้อมแต่สมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้า พร้อมทั้งธรรมและสงฆ์ ก็ไม่
เห็นมีอะไรจะขัดข้องนี้พระวินัย

พอมาเห็นหลักฐานแล้วก็ แหม เกิดความกล้าหาญชาญชัย
ขึ้น ก็เอาท่านผู้รู้ทั้งหลายเหล่านั้นมาพิจารณากัน ว่าหลักฐาน
มันเป็นอย่างไร เค้าก็มาเลย นัดมา เค้ากะว่าจะเหยียบเต็มที
เค้าก็มาทั้ง สองอาจารย์ เอาสมัครพรรคพวกเข้ามาพร้อม
ทางตำราขึ้นมาให้อ่านดู พออ่านตำราดูแล้ว วิเคราะห์แล้วก็หน้า
ซัดตามๆกัน ถ้าม เป็นไงบ้างข้อเท็จจริง “ครับ ยอมรับ” ยอมรับ
ว่าเราทำผิด บอกรับ “ยอมรับ ครับ ยอมรับ” จะโทษอีกมั๊ย บอกรับว่า “ไม่
โทษแล้ว” จะดูถูกดูหมิ่นอีกมั๊ย บอกรับว่า “ไม่แล้ว ผมเข้าใจแล้ว
แสดงว่าผมนี่โง่กว่า ยอมรับแพ้” เพราะฉะนั้นนี่แหละ มันเกิดการ
โทษจันกันได้เพราะความไม่เข้าใจ บางคนที่ไม่เข้าใจไม่นึกเลย
เนี่ย พอได้ยินเค้าก็บ่ เป่ เอียง มันเป็นอย่างนั้น เราผู้รู้ผู้เข้าใจเข้า
จริงๆแล้ว ไม่มีคำว่าเป่ ไม่มีคำว่าเอียง เราจะต้องตรงต่อความ
จริงอยู่เสมอ เพราะพวกเราชอบความจริง อันนี้เป็นอย่างนั้น

อันนี้อย่างหนึ่ง พวกเรามารักษาศีลเนี่ย แม้เจ็ดวันนะ
เราจะมาดิ้นรนหาเสบียงของจิตใจสักทีหนึ่ง อันนี้เราต้องเอาจริง
เอาจริง ต้องตั้งอกตั้งใจเอาจริงเอาจริง อย่ามัวไปคุยกัน ใ้เรื่อง

บ้านเรื่องสวน เรื่องเศรษฐกิจงานวิชาการพัตตัตถิง เรามาตั้งหน้าตั้ง
ตาประพฤติความดี สมนักที่เรานี้เสียสละมานี้จึงจะถูกต้อง วัน
หนึ่งๆ ถ้าเราทำงานอยู่ที่บ้านก็ต้องได้งานได้การ วันหนึ่งๆ เรา
พักผ่อนอยู่ที่บ้าน เราจะมีความสุข เพราะทานเข้าได้สามสี่มือ
ตามความปรารถนา

แต่ในเมื่อมารักษาอุโบสถศีลนี้ บางท่านบางคนยังอธิษฐาน
เสียด้วยว่า จะรับประทานข้าวมือเดียวในวันธัมมสวนะชะด้วย
สรุปแล้วคนเคยอยู่แล้วนี่ มาเอาชะมือเดียว ไม่เหมือนมืออื่นๆที่
เราเคยทำกันมา อันนี้มันก็ต้องรู้สึกท้อใจอยู่แล้ว แต่แล้วพวกเรา
ก็ยอม ในเมื่อพวกเรายอมมาอย่างนี้ พวกเราก็น่าจะประกอบ
ชวนชวนเอาสิ่งที่เราต้องการให้ได้ เจริญเมตตาภาวนาบ้าง ฟัง
เทศน์ฟังธรรมบ้าง เดินจงกรมนั่งสมาธิบ้าง ไหว้พระบ้าง อะไร
ต้องพยายามกัน

อันนี้กำลังขอร้องขอวอนให้ท่านสมภารว่า ทุกวันธัมมสวนะ
นี้ ขอให้เทศน์ เอาซักสองโมงก็ได้ ไหว้พระจบแล้วก็เทศน์ เทศน์
จบก็ได้ทำความสะอาดต่อ พอให้ญาติโยมได้พักผ่อนตอน

กลางวันสักกระยะหนึ่ง แล้วก็ตอนบ่ายสองโมงก็ว่ากันเลย ใครอยู่ที่ไหนๆก็มารวมตัวกัน ฟังกัน มาเดินจงกรมนั่งสมาธิกัน อันเนี่ยจะก่อให้เกิดความกล้าหาญชาญชัยในเรื่องการไหว้พระ แบ่งกันออก เอ้า วันนี้คนนั้น วันนั้นคนนั้น วันนั้นคนนั้น วันนี้คนนั้น หางานไว้เลย เอ้า ต่อไปก็ฝ่ายหญิง วันนี้คนนั้น วันนั้นคนนั้นๆ พาเขาไหว้พระแล้ว ตัวเองก็อาราธนาศีลด้วย อะไรเหล่านี้

เอ๊ะ ยังขอร้องให้ครูบาโอภาสพิมพ์หนังสือแจก คณะกรรมฐานเราในเมื่อเทศน์จบแล้วเนี่ย มักจะสวด อะหัง พุทธิัญจะ แล้วก็ว่า กาเย พอว่า กาเย จบหนึ่งกาพย์ กาเย จบสองกาพย์ กาเย จบสามกาพย์ แล้วก็กราบอีกสามที่จบ อันนี้เรานิยมกันมาก แม้แต่มาอยู่เนินดินแดง เราก็สวดกันทุกวันพระ แต่มาอยู่ที่นี่ไม่ได้สวดเลย เพราะมาใหม่ๆไม่อยากจะทำอะไรมาก เพราะกลัวมันจะแตกกันเสีย ก็เลยไม่กล้า ตอนนี้นำพวกเราคุ่นกันแล้ว ดีแล้ว ก็อยากให้พวกเราเนี่ยเอาตำรา ให้ครูบาโอภาสพิมพ์ซะ แล้วก็แจกกัน เราก็เอาตำรามากางว่ากันเสียก่อนที่แรก ก็ว่าทำนองธรรมดาที่ได้ทั่วไป ก็ว่าเป็นสรภัญญะ เราไม่ต้องว่า

สรภัญญะ เพราะพวกเรามุ่งตัดกิเลส สรภัญญะอาจจะไปหลง
เสียงของตัวเองได้ ไปหลงเสียงแล้วเนี่ยมันจะก่อให้เกิดซึ่งกิเลส
ได้ เพราะฉะนั้นเราจะต้องว่ากันแบบธรรมดาๆ ทำนองธรรมดา
เช่น

อะหัง พุทธัญจะ ธัมมัญจะ สังฆัญจะ สาระณัง คะโต
(ผู้หญิงก็ สาระณัง คะตา)

อุปาสิกัตตัง เทเสสิง สัมมา สัมพุทเธสาสะนัง

อะไรเหล่านี้ ทำนองง่ายๆอย่างนี้ แล้วก็ลงท้ายก็ว่า กาย
อย่างที่เรเคยสวดกัน เพราะฉะนั้นกำลังขอร้องให้พระครูบา
พระอาจารย์โสภาสตีพิมพ์เอามาแจกพวกเรา เอาไปท่อง ได้งูๆ
ปลาๆก็มากางตำราว่ากันไป เอาอย่างนั้นก็แล้วกัน

ที่มา: <https://youtu.be/CFsezCkhwHU>

หมายเหตุ

บุญกิริยาวัตถุ 10 (ที่ตั้งแห่งการทำบุญ, ทางทำความดี — bases of meritorious action)

1. ทานมัย (ทำบุญด้วยการให้ปันสิ่งของ — meritorious action consisting in generosity; merit acquired by giving)

2. สीलมัย (ทำบุญด้วยการรักษาศีลหรือประพฤติดี — by observing the precepts or moral behavior)

3. ภาวนามัย (ทำบุญด้วยการเจริญภาวนาคือฝึกอบรมจิตใจ — by mental development)

4. อปจายนมัย (ทำบุญด้วยการประพฤติอ่อนน้อม — by humility or reverence)

5. เวชยาวัจจมัย (ทำบุญด้วยการช่วยขวนขวายรับใช้ — by rendering services)

6. ปัตติทานมัย (ทำบุญด้วยการเฉลี่ยส่วนแห่งความดีให้แก่ผู้อื่น — by sharing or giving out merit)

7. ปัตตานุโมทนามัย (ทำบุญด้วยการยินดีในความดีของผู้อื่น — by rejoicing in others' merit)

8. ธรรมัสสวณมัย (ทำบุญด้วยการฟังธรรมศึกษาหาความรู้ — by listening to the Doctrine or right teaching)

9. ธรรมเทศนามมัย (ทำบุญด้วยการสั่งสอนธรรมให้ความรู้ — by teaching the Doctrine or showing truth)

10. ทิฏฐุชุกัมมั (ทำบุญด้วยการทำความเห็นให้ตรง — by straightening one's views or forming correct views)

ข้อ 4 และข้อ 5 จัดเข้าในศีลมัย; 6 และ 7 ในทานมัย; 8 และ 9 ในภาวนามัย; ข้อ 10 ได้ทั้งทาน ศีล และภาวนา

ข้อมูลจาก พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต)